

Advies verdere informatiefase collegevorming Ablasserdam

**Aan de fracties van de gemeenteraad
Door tussenkomst van de voorzitter van de gemeenteraad,
burgemeester J.G.A. Paans**

**6 april 2022
Dhr. M. Houtman**

Inleiding

Op 14, 15 en 16 maart 2022 vonden de raadsverkiezingen plaats. De uitslag van de verkiezingen in Alblasserdam is vastgesteld op 21 maart 2022.

Om te komen tot een college heeft de raad afgesproken om in het proces gebruik te maken van een informateur. Mij is gevraagd deze rol op me te nemen. Afgesproken is dat de informateur aan de slag zou gaan met de volgende vragen:

- Verken hoe partijen de verkiezingsuitslag en ontstane situatie duiden.
- erken welke pijn er nog is vanuit de vorige bestuursperiode en hoe dit werkbaar en dragelijk te maken is.
- Onderzoek welke vorm van een akkoord werkbaar en wenselijk is.
- Onderzoek welke partijen in welke samenstelling bereid zijn om vorm te geven aan een gemeentebestuur.

In deze tussenrapportage treft u mijn bevindingen aan van het eerste deel van de informatiefase en zal ik aansluitend aanbevelingen doen voor de coalitievorming en de formatiefase.

Voor het organiseren van de gesprekken, de verslaglegging en verdere ondersteuning en advisering heb ik een beroep gedaan op ondersteuning door de interim-griffier, Petra Paulides.

De hierbij aangeboden rapportage is beknopt gehouden en dient slechts als toelichting op de volgende, in de informatieronde, te nemen stappen.

Werkwijze

Mijn opdracht als informateur ben ik gestart met het bestuderen van de verkiezingsprogramma's en de aan de raad verstrekte informatie uit de organisatie. Tevens heb ik de uitslag van de verkiezingen bestudeerd.

Vervolgens heb ik gesprekken gevoerd op 25 en 26 maart 2022 met alle lijsttrekkers/fractievoorzitters en hun secondanten. In die gesprekken zijn globaal de volgende vragen aan de orde gekomen:

- Graag een korte reactie op de uitslag van de verkiezingen
- Welke belangrijke politieke keuzes liggen voor in de komende raadsperiode?
- Wat zijn de wensen van uw partij?
- Waar zijn partijen het over eens, en waarover niet? Wat zijn de politiek gevoelige onderwerpen? Welke onderwerpen vallen wellicht onder een samenwerkingsverband?
- Welke partijen willen met elkaar samenwerken, welke niet?
- Naar welk type akkoord zou uw partij willen toewerken?
- Wat zijn kansrijke collegevarianten?
- Hoe kijkt u naar het proces van het selecteren van collegeleden?

Van alle gesprekken zijn samenvattende verslagen gemaakt die ter goedkeuring zijn voorgelegd aan de gesprekspartners.

Ook heb ik op 25 maart 2022 gesproken met de huidige wethouders en de gemeentesecretaris om een goed beeld te krijgen van de opgaven die de gemeente Alblasserdam heeft.

Met de burgemeester vond overleg plaats uit hoofde van zijn voorzitterschap van het college en voorzitterschap van de raad en om hem op de hoogte te houden van de vorderingen in het proces. Dit alles is niet in een verslag vastgelegd.

Op 29 maart vond een tweede gesprek plaats met de SGP en op 5 april met de PvdA, VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Ook de verslagen van deze besprekingen zullen worden toegezonden. Tevens vond een uitgebreid gesprek plaats met de directeur/bestuurder van het SWEK om goed inzicht te krijgen in de in Kinderdijk te verwachten ontwikkelingen.

Bevindingen

Uitslag raadsverkiezingen

De uitslag van de raadsverkiezingen in zetels in Alblasserdam is hieronder met een vergelijking van de uitslag in 2018 weergegeven:

Partij	2022	2018
SGP	5 2243	5 2311
PvdA	3 1552	4 1777
CDA	3 1369	3 1480
VVD	3 1413	3 1379
D66	3 1227	2 1071
CU	2 890	2 919

Op de vraag naar de duiding van de uitslag gaven de meeste partijen aan dat de totaaluitslag niet een heel verrassend beeld heeft opgeleverd.

Voor alle partijen is het wel een reden van zorg dat het opkomstpercentage daalde van 60,84% in 2018 tot 56,6% in 2022.

Wat opvalt is dat de SGP, ondanks de breuk in het college in 2021, hier door de kiezers niet of nauwelijks is voor afgestraft. Winnaars zijn VVD en D66, terwijl PvdA en CDA duidelijk minder kiezers trokken. Het geheel heeft echter geleid tot slechts een gering verschil in de zetelverdeling. D66 kreeg een één zetel bij en de PvdA moest één zetel inleveren.

Coalitievorming

In alle gesprekken is gesproken over combinaties van partijen die het nieuwe college kunnen vormen.

Een belangrijk gesprekspunt in eerste ronde was alles wat te maken had met de breuk in het college in de achterliggende periode. Door alle partijen werd deze breuk betreurd en was er het verlangen om weer tot werkbare verhoudingen te komen voor de toekomst. Omdat het hier vooral ging om een verschilpunt tussen SGP enerzijds en de andere partijen anderzijds, werd in de tweede ronde eerst met de SGP gesproken om af te tasten in hoeverre er beweging te verwachten was in eerder ingenomen posities.

Gesprekspunten in de tweede ronde waren verder de vraag naar de gewenste omvang van het college: drie of vier wethouders, de mogelijkheid/wenselijkheid van een gedoogstatus van een van de aan een coalitie deelnemende partijen, de vraag naar coalitieakkoord, coalitieprogramma of raadsprogramma en diverse andere punten.

Alle partijen waren van mening dat met uitzondering van het beleid over de zondagsrust en het LHBTI-beleid, geen punten waren die een mogelijke blokkade voor collegevorming zouden zijn. De praktijk van de laatste vier jaar heeft immers uitgewezen dat over ca 90% van alle onderwerpen de besluitvorming unaniem plaatsvindt.

Uit de gesprekken uit de tweede ronde is mij gebleken dat het verschil in opvatting over het beleid op het gebied van de zondagsrust en het LHBTI-beleid tussen enerzijds SGP (met enigszins CU) en de andere partijen anderzijds nog zodanig groot is, dat het zeer moeilijk, zo niet onmogelijk lijkt om deze verschillen zodanig te overbruggen dat er binnen een coalitie een werkbare eenheid van beleid ontstaat. Bovendien blijkt een meerderheid van de partijen niet bereid te zijn om op dit moment veel tijd te besteden aan een hernieuwde discussie over principiële standpunten, omdat deze al diverse malen gevoerd is.

Iedere partij is in principe bereid om deel te nemen aan een college. De uitslag van de verkiezingen biedt een breed pallet aan coalitiemogelijkheden. Uit de gesprekken zijn dan ook verschillende combinaties genoemd als voorkeurscoalitie.

Gezien de bestaande verschillen tussen SGP enerzijds en de andere partijen anderzijds, ziet met uitzondering van de CU geen van de andere partijen op dit moment een college met daarin de SGP als wenselijk dan wel mogelijk.

Van de vijf overige partijen lijkt er brede steun te zijn voor een onderzoek naar de mogelijkheid van een college bestaande uit VVD, CDA en CU. Voor de vierde partij die bij een dergelijke combinatie noodzakelijk is bestaat er een voorkeur voor D66.

Een combinatie van deze vier partijen zou recht doen aan de volgende aandachtspunten:

- Een meerderheid van de uitgebrachte stemmen neemt deel aan het college.
- Beide winnaars van de verkiezingen nemen deel aan het college.
- Er is een duidelijke balans tussen confessionele en niet-confessionele partijen.

Het aangaan van gesprekken met deze combinatie van partijen is een eerstvolgende stap in deze informatiefase. Als partijen overeenstemming bereiken kan aansluitend geformeerd worden. Als deze overeenstemming niet haalbaar blijkt, zijn er andere werkbare combinaties van partijen denkbaar, waaronder combinatie met de PvdA.

Advies vervolprocedure

Bovenstaande leidt tot het volgende advies:

1. Onderzoek de mogelijkheid van de vorming van een college bestaande uit VVD, CDA, D66 en CU, daarbij minimaal aandacht schenkend aan de volgende zaken:
 - College moet als team een sterke eenheid (gaan) vormen,
 - In het college voldoende deskundigheid/affiniteit aanwezig voor alle beleidsvelden,
 - Integriteitstoets kandidaten,
 - Omvang van het college maximaal 3 FTE (d.w.z. een of meer deeltijd en/of gedoogstatus).
2. Ga parallel aan collegevorming beginnen met het opstellen van een coalitiedocument op hoofdlijnen, waarin onderwerpen waarover verschil van mening te verwachten is worden vastgelegd en de marges van verschil in inzicht zichtbaar worden.
3. Maak afspraken over het op te stellen coalitieprogramma en voer ook discussie over de betrokkenheid van de niet-coalitiepartijen en de samenleving bij de inhoud van het programma.
4. Geef speciaal aandacht aan de omvang van de financiën van de gemeente en de wijze waarop deze zijn belegd. Dit in combinatie van de beschikbare capaciteit van de ambtelijke organisatie ten opzichte van ambities en wensen.

5. Zie af van een raadsakkoord. Gelet op het feit dat de grote meerderheid insteekt op een coalitieakkoord, is dat vooralsnog niet een logische weg om in te slaan. Er bestaan echter diverse organisatiemodellen die zowel elementen van een coalitieakkoord als van een raadsakkoord kennen. Investeer in een breed gedragen verantwoordelijkheid voor de koers en de nog te stellen prioriteiten van de gemeente.